

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Illvstrissimi Viri Petri De Marca Archiepiscopi Parisiensis Dissertationvm De Concordia Sacerdotii Et Imperii, Sev De Libertatibvs Ecclesiæ Gallicanæ, Libri Octo

Marca, Pierre de

Parisiis, 1669

Capvt XII.

urn:nbn:de:hbz:466:1-15591

quid juris, dignitatis, & auctoritatis civilis & publicæ, in Italiæ provinciis, Romanæ Ecclesiæ competit, à Regum Galliæ munificentia profectum: qui jure patrocini ad ejus quoque auctoritatis, quemadmodum etiam ad supremæ jurisdictionis spiritualis tuitionem, tenentur. Nemo itaque Principibus nostris invidere debet, si erga nos, nostraque, sedes apostolica indulgentius se gerit, antiquis hujus regni moribus, quæ ad salutem Ecclesiæ Gallicanæ conferunt, prudenter connivendo.

CAPVT XII.

Synopsis.

I. Agitur de donatione facta Constantini, ut consilium commenti expendatur. Card. Baronius putat à Græcis consilium. Quod refellit vir eruditus, qui Joanni Diacono tribuit hoc figmentum sub Othone primo. Hujus conjecturæ rationes. Schismaticus fuisse existimatur vulgò hujus Edicti interpolator.

II. Ex sententia auctoris, erat potius Romana Ecclesiæ studiosissimus. Non refert acceptam Constantino primatus auctoritatem, sed Christo. De illo primatu hic decernitur ad executionem legis divinæ. exemplo Phœce, Valentiniani, & Justiniani. Leo IX. & Petrus Damiani utuntur hoc Edicto ad probandum principatum spiritualem æquè ac terrenum.

III. Probabile est interpolatum mandato Pauli Pape, adversus Græcos. Disceptatio Legatorum Pontificis & Imp. CP. coram Pippino. Tria capita hujus Edicti adversus Græcos. Primum, donatio Italia & Occidentis à Constantino. Quæ explicatur.

IV. Secundum caput reprimit fastum Patriarchæ CP. Non ex imperitia, sed astu, tribuitur Constantino dignitas patriarchalis Ecclesiæ Constantinopolitana, juxta mentem Græcorum mediæ ætatis. Sed Romana illi præferitur, & ceteris. Tertio capite, judicium in rebus discipline & fidei tribuitur Romano Episcopo.

V. Stylus Edicti non alienus ab ætate Pauli. Donationis illius meminit Hadrianus I. octo annis post Paulum. Extat in Collectione Isidori eodem seculo. Eam allegant Hincmarus & Ado, ante Othonis I. tempora.

VI. Otho III. ait à Ioanne Diacono consilium Edictum. Quis fuerit ille Ioannes, ex sententia Freheri & Card. Baronij. Probabile est hoc Edictum obiectum Carolo Calvo. Expenduntur verba Othonis de dilapidatione quam Pontificibus objicit.

I. QVOD unum superest, de donatione Constantini pauca dicenda sunt; non ut eam à Constantino abjudicem, cum à præclaris viris confossa & profligata sit, sed ut meam sententiam de consilio auctoris promam. Illustrissimus Baronius existimavit hoc Edictum à Græcis consilium, ut Romanæ Ecclesiæ principatum ab Imperatore constitutum, non autem à Christo D. N. probarent. Sed illam tanti viri conjecturam refellit vir eruditissimus Ioannes

Morinus variis argumentis, illoque præcipuè, quòd superior illa jurisdictio Papæ in ceteros Patriarchas, à qua tantopere sunt alieni recentiores Græci, hoc Edicto constituta sit, in quam sententiam laudatur à Leone IX. adversus Michaëlem Patriarcham Constantinopolitanum. Deinde hoc Edicto jura Orientalium Imperatorum in provincias Occidentis convelluntur, ut nemo suspicari possit profucum fuisse à Græcis in suorum Principum manifestam perniciem. His addit, centum & quinquaginta annis antequam à Theodoro Balsamone transcriberetur hæc donatio, laudatam fuisse à Latinis, nempe à Leone IX. anno MLIV. à Damiano anno MLXII. ab Anselmo Lucensi, & ab Ivone. Quare ipse existimat à Græcis quidem non esse consarcinatum hoc Edictum, sed à Ioanne Diacono in gratiam Ottonis Imperatoris & Teutonicorum; tum ut paulatim beneficia Regum Francorum, quibus Teutonici erant infesti, injecta mentione Constantini delerentur ex hominum memoria, aut collata cum illius munificentia, præ tenuitate obsolescerent; tum ut Pontificum electio ipsorumque rationes omnes ab Imperatorum arbitrio penderent. Ioannem Diaconum auctorem hujus figmenti fuisse docet è diplomate Ottonis III. Imperatoris, cujus hæc sunt verba: *Hæc sunt enim commenta ab illis ipsis (id est, Pontificibus) inventa, quibus Ioannes Diaconus, cognomento Digitorum mutus, Preceptum aureis literis scripsit sub titulo Magni Constantini, longa mendacis tempora finxit. Hæc sunt etiam commenta quibus dicunt quendam Carolum S. Petro nostra publica tribuisse.* Rectè autem aliquot difficultatibus satisfacit, ut asserat Ottoni III. illud diploma, de quo controversiam moverat Cardinalis Baronius. In tempora verò Ottonis I. id est in annum DCCCCLXIII. conjicit hunc Ioannem Diaconum; quòd tunc Ioannes XII. pontificia sede ab Ottonne dejectus, injuriam suam ultus est adversus quendam Ioannem Diaconum, naso, lingua, & duobus digitis truncatum; quem designare videtur diploma Ottonis, mutilos digitos tribuendo auctori supposititij Edicti Constantiniani. Sed conjectura ista repugnat tum Ottoni I. qui liberalitates Regum Francorum noluit obliterari, cum eas disfertè privilegio suo confirmavit; tum ipsi Ottoni III. qui donationem sub nomine Constantini publicatam, non ab aliquo jurium regionum studioso, sed à viro Romanæ Ecclesiæ commodis addicto interpolatam fuisse profitetur.

II. Ego verò, ut antiquitatis ecclesiasticæ

Diplomate Ottonis III. editum ab Anselmo Lucensi, & Ivone Frisero, & Ivo à Barrois, & alii. 1191. f. 44.

Luzipardus

sticæ peritum præstare nolim hujus Edicti confarcinatorem, ita flagrantissimum auctoritatis & amplitudinis pontificiæ assertorem polliceri non dubito, tantum abest ut eum schismaticis accenseam, quemadmodum viris eruditissimis placuit. Eum sane non solum schismatis nefandi sed etiam hæreseos damnare non dubitarem, si primum Ecclesiæ Romanæ Constantino Imperatori acceptum referret, ut putarunt auctores superius laudati, cum jure divino in B. Petro constitutus sit apostolicæ sedis principatus. Illud autem est quod conceptis verbis proficitur auctor illius Edicti, ut mirari subeat à viris alioqui perspicacissimis non animadversum. Rationem reddens Constantinus cur Româ discedat, & Imperij sedem in partes Orientis transferat, *Quoniam, inquit, ubi principatus Sacerdotum & Christianæ religionis caput ab Imperatore cælesti constitutum est, justum non est ut illic Imperator terrenus habeat potestatem.* Causas quoque referens cur potiore ceteris sedibus decernat esse Romanam, has recenset: *Iustum quippe est ut ibi lex sancta caput teneat principatus, ubi sanctarum legum institutor, Salvator noster, B. Petrum apostolus observare præcepit cæcedram; ubi & crucis patibulum sustinens, beatæ mortis sumpsit poculum, sui que magistri & Domini imitator apparuit, & ibi gentes pro Christi nominis confessione colla flectant, ubi eorum Doctor B. Paulus Apostolus pro Christo, extenso collo, martyrio coronatus est.* Pontifices autem successores esse B. Petri principis Apostolorum, & Vicarios Filij Dei, superioribus verbis dixerat. At, inquit, hunc primatum jure suo decernit Imperator: *Decernentes sancimus ut principatum teneat tam super quatuor præcipuas sedes, Antiochenam, Alexandrinam, Hierosolymitanam, & Constantinopolitanam, quamque etiam super omnes in universo orbe terrarum Dei Ecclesias. Et Pontifex qui pro tempore ipsius sacrosanctæ Romanæ Ecclesiæ extiterit, celsior & princeps cunctis Sacerdotibus totius mundi existat, & ejus judicio quæque ad cultum Dei vel fidei Christianorum stabilitatem procuranda fuerint, disponantur.* Video legis verba, sed ad executionem divinæ institutionis, quod Principibus licet. Et in hac quidem causa exemplum præbuerat Bonifacius III. qui, ut loquitur Anastasius, *obtinuit apud Phocam Principem ut sedes apostolica B. Petri Apostoli caput esset omnium Ecclesiarum, id est, Ecclesia Romana, quia Ecclesia Constantinopolitana primam se omnium Ecclesiarum scribebat.* Non hoc sibi conferri à Principe quasi jus novum postulabat Bonifacius, sed jura antiqua sedis suæ à Christo ipso instituta, legis publicæ præfi-

dio muniri adversus vim Constantinopolitani Patriarchæ. A Valentiniano III. constitutionem Leo I. impetravit, quæ decernit ut *rectorem suum Romanum Pontificem agnoscat universitas Ecclesiarum.* Quia, ut inquit ille, *sedis apostolicæ primatum, B. Petri meritum, qui princeps est episcopalis coronæ, & Romanæ dignitas civitatis, sacræ etiam synodi firmavit auctoritas.* Magis urget Edictum Constantini; quod prætermittitur synodorum mentione, & Urbis dignitate neglecta, ad solum Christi præceptum conceptis verbis refert, non solum primatum Petri, sed ejus cathedræ in urbe Roma institutionem. Justiniano nullus vitio vertit quod Novella constitutione definiverit Romanam Ecclesiam primam esse omnium, juxta Canones. Cur ergo schismati adscribetur quod auctor hujus Edicti principatum Romanæ sedi à Constantino decerni voluerit, & judicium omnium negotiorum quæ disciplinam vel fidem respiciunt, idque juxta Christi institutionem? Quare Leo IX. non dubitavit Græcis hoc Edictum objicere, non solum ad probandam regiam auctoritatem Papæ, sed etiam ad demonstrandam spiritualem potestatem, quæ conservata fuit illo privilegio, inquit ille, *quod idem Princeps (Constantinus) quarto baptismatis sui die devotus contulit Pontifici Romano; scilicet ut in toto orbe Sacerdotes ita hunc caput habeant, sicut omnes judices Regem.* Damianus quoque Cardinalis, in Disceptatione synodali inter Regium Advocatum & Romanæ Ecclesiæ Defensorem, hoc decretum allegat: *Lege Constantini Imperatoris edictum, ubi sedis apostolicæ constituit super omnes in orbe terrarum Ecclesias principatum.*

III. Tantum ergo abest ut ex hoc capite illud Edictum proferendum censeam, quin potius jussu Romanorum Pontificum scriptum fuisse existimem, pia quadam industria. Anno etenim DCCCLXVII. Legatis CP. repentibus à Pippino regiones Italiæ, quas Rex Ecclesiæ Romanæ attribuerat, Ioannes Subdiaconus & Pamphilus Legati Pauli Papæ mentionem iniecerunt hæreseos à Græcis fortæ contra traditionem patrum, & de omnibus hujus legationis capitibus cum Græcis coram Pippino disceptarunt, quæ deinde in conventu Gentiliacensi discussa sunt, ubi Orientalium petitio explosa fuit. Verosimile mihi videtur tunc de consensu Pippini Regis excogitatum fuisse donationem Constantini, quæ pertinacia Constantinopolitanorum retunderetur. Tria enim hoc Edictum continet, quæ Græcorum desideriis omnino refragantur. Ac primò quidem, à spe recupe-

Il. Carl. Barom. No. 4. 111.

Nov. Valentin.

Nov. 131. c. 2.

Leo ep. ad Michæ.

In Synodo Oliberici.

randarum Italiae provinciarum dejiciuntur, cum hoc Edicto Constantinus urbem Romanam & omnes totius Italiae & Occidentalium regionum provincias, loca, & civitates beatissimo Pontifici Silvestro universali Papae concedat atque relinquat, & successorum ipsius Pontificum potestati atque ditioni per hanc divalem suam & pragmaticum constitutum decernat disponendum, atque juri sanctae Romanae Ecclesiae concedat permanens. Quamvis autem varie explicari possint Occidentales illae regiones hoc Edicto comprehensae; id tamen positum est extra controversiam, saltem Italiam, quae discrete tribuitur, hac donatione contineri, & aliquot regiones illi adjunctas, ut interpretatur vir eruditissimus. Petrus Damianus sexcentis abhinc annis Italiam concessam existimabat. Otho Frisingensis Gallias & Germanias ab ea donatione Romanos sua aetate excipere solitos scribit.

IV. Secundò, fastus Patriarchae CP. reprimitur: qui etsi honore praecellere Romanum Pontificem non inficiaretur, ob veteris Romae dignitatem, attamen secundum gradum sedi novae Romae tribuebat, & aequalia privilegia cum veteri, in rerum ecclesiasticarum administratione. Hic verò Constantinopolitana sedes post Antiochenam, Alexandrinam, & Hierosolymitanam recensetur; & Romano Pontifici non sola confessus praerogativa, sed etiam principatus in omnes Ecclesias & Universalis Papae appellatio tribuitur. Atqui ex hoc articulo maximum inficitiae argumentum trahunt viri eruditi adversus interpolatorem donationis, eò quòd Constantinopolitanam sedem inter patriarchales recensent tempore Constantini, cum certum sit eventam tantum fuisse in eam dignitatem à Concilio Chalcedonensi, centum triginta & amplius annis post tempus Edicti. Mihi autem plus artis quam imperitiae prodere videtur auctor. Non enim de historiae veritate se anxium praestat, sed de adversariorum profligatione; qui fortius conteri non possunt, quam si opiniones apud illos certae, etsi aliunde falsae, manifestè refellantur. Graeci mediae aetatis, contra majorum suorum sententiam, contendebant honorem Ecclesiis debitum, à sola urbium dignitate pendere. Vnde colligebant, & asserbant, eodem momento quo Constantinus in urbe sibi cognominatae regiam sedem constituerat, primatum Ecclesiae Constantinopolitanae contulisse; solà antiquitatis praerogativam veteris Romae Episcopo relicta, non autem aliquo potiori jure. Quae dignitas deinde confirmata fuerit à Synodo secunda, & à

Quarta Oecumenica. Et quia nostri B. Petri privilegio sedis apostolicae principatum commendabant; ne privilegium sedis apostolicae suae quoque Ecclesiae deesse videretur, in laterculo suorum Episcoporum B. Andream primum recensebant, ut patet è Chronico Nicephori Patriarchae. Ne autem commentus videar quae de dignitate patriarchali à Constantino collata Ecclesiae Constantinopolitanae dixi, proferam testem ea in re omni exceptione majorem. Is est Zonaras, qui in libris annalium haec scribit: *Et cum antea Byzantij episcopatus esset Heraclaea Thraeica, evexit cum (Constantinus) ad patriarchatus honorem; privilegia veteri Romae conservans propter antiquitatem. Et quòd ex ea urbe in istum Imperium transfuisset.* In eam sententiam Alexia Comnena Alexij Imperatoris filia scripsit, translato Byzantium & adempto Romanis Imperio, translata quoque sedium praerogativam. Quare prudenter & astute donationis auctor Constantinum inducit consilium excitandae Constantinopoleos in reliquiis Byzantij proponentem, caele, ut Ecclesia quae inter sedes praecipuas ab eo allegenda erat, & reliquas ordine sequeretur, & ipsa una cum ceteris Ecclesiae Romanae subesset; quae à Christo Domino, non autem ab urbis dignitate, principatum sibi collatum suscepit. Tertio, quia Graeci cum Romanis de variis capitibus fidem & disciplinam respicientibus contendebant, ut de processione sancti Spiritus, de imaginibus, de azymo, & aliis, hoc Edicto ea omnia quae cultum Dei & fidei Christianorum stabilitatem contingunt, Romanae sedis judicio disponenda relinquuntur.

V. Ceterum non solum res ipsa persuadere potest confectum Edictum temporibus Pauli Papae, ob eam quam dixi occasionem, sed etiam stylus & scribendi character, qui apprime convenit cum squallore illorum temporum. *Divalis, Imperialis sacra, praemmaticum constitutum, Satrapa, Optimates, signa, banda,* & plurima alia in hoc Edicto usurpata, passim occurrunt in Pauli Papae epistolis & aliis scriptoribus illius aetatis. Accedit quòd octo annis post conventum Gentiliacensem, id est, anno septingentesimo septuagesimo quinto, Hadrianus I. Pontifex non obscure meminit hujus donationis, gratulans Carolo M. quòd exemplo Constantini, qui potestatem Ecclesiae Romanae in Hesperiae partibus contulerat, omnia ipse quoque indulgisset. Non loquitur de patrimonii donatis à Constantino, sed de potestate collata, non in omnem Ecclesiam, ne quis hoc ad dignitatem spiritualem referat, sed in Occidente, ut de auctoritate & imperio

Joan. Mor. c. 8.
Petrus Damianus
Regnum Italiae
judicandum tradi-
dit.
Otho l. 1. Chron. c.
3. Exhinc Romana
Ecclesia, Occiden-
talia regna tan-
quam sui juris à
Constantino sibi
tradita affirmat,
in argumentum
que tributum, ex-
cepit duobus
Frucernum ve-
gnis, usque hodie
exigere non dubi-
tat.

Zonaras in An-
n. de Const. 2.
no. K. a. m. p. 1.
Heraclea Thraeica
Byzantium
Constantinus
ad patriarchatus
honorem
privilegia veteri
Romae conservans
propter antiquitatem
Et quòd ex ea urbe
in istum Imperium
transfuit

Anna l. 1. Alexia
Comnena Alexij
Imperatoris filia
scripsit, translato
Byzantium & ad-
empto Romanis Im-
perio, translata
quoque sedium
praerogativam

Hadrianus I.
ep. ad Carolum
quae est ep. 1100
dice Constantini
sicur romanus
B. Silvester
Pontifex
ipsum Constanti-
num ad regni Im-
peratorem per
Legatum sua
Dei ecclesiae
apostolicae
na Ecclesia
na est, & imperio

omnis ha. Hese...
ne paritio lar...
ta q. d. in u. ve...
fui. f. g. h. i. j. k...
l. m. n. o. p. q. r...
s. t. u. v. w. x. y. z...

Zonaro in lib...
de. R. K. G. H. I. J. K...
L. M. N. O. P. Q. R. S. T...
U. V. W. X. Y. Z. A. B. C. D. E. F. G. H. I. J. K. L. M. N. O. P. Q. R. S. T. U. V. W. X. Y. Z.

Ita nra. nra. nra...
na. nra. nra. nra...
na. nra. nra. nra...
na. nra. nra. nra...

Arta. Arta. Arta...
Arta. Arta. Arta...
Arta. Arta. Arta...
Arta. Arta. Arta...

Arta. Arta. Arta...
Arta. Arta. Arta...
Arta. Arta. Arta...
Arta. Arta. Arta...

temporali hoc intelligeretur. qua potestatis voce in eam rem quoque utitur Edictum. Deinde Carolus componitur cum Constantino, in beneficiis collatis. quod ad injuriam Caroli pertineret, si Constantinus aliquot patrimoniorum largitione tantum defunctus esse dicatur. Relata est etiam hac donatio in Collectione Ifidori. qua Collectio tempore Caroli Magni publicata est. Ejus quoque disertissime mentionem facit Hincmarus in epistola qua Karlomanni Regis institutionem describit anno octingentesimo octuagesimo secundo: Constantinus Magnus Imperator Christianus effectus, propter amorem & honorem sanctorum Apostolorum Petri & Pauli, sedem suam, urbem scilicet Romanam, Papa Silvestro edicto privilegij tradidit, & sedem suam in civitate sua, que antea Byzantium vocabatur, nominis sui civitatem ampliando edificavit. Ado Viennensis, qui eodem seculo scripsit quo Hincmarus, id est, desinente nongentesimo, hujus quoque Constantimani Edicti meminit, quemadmodum Luitprandus Cremonensis eo respexit in legatione ad Nicephorum.

VI. Otho III. in diplomate suo edito circa annum millesimum, a Ioanne Diacono confectum putat, iis verbis qua supra retuli. Anonymus scriptor, sive Marquardus Freherus, in Notis suis ad diploma Othonis, existimat hunc Ioannem Diaconum, eum esse qui vitam sancti Gregorij scripsit, Caroli Calvi aetate. Ill. Card. Baronius refert Othonis verba ad Ioannem quendam Cardinalem, a Ioanne XII. abscissis duobus digitis, naso, & lingua deformatum. Quae opinio nititur accipi illa lectione qua in codice Baronij cognomentum huic Ioanni Diacono tribuit *Digitorum mutus*, id est, ut ille interpretatur, truncati & mutili, e recenti voce Italica *Mozzo*. Cum autem locus ille planè mutilus sit, nihil certi ex eo colligi potest. In codice enim Freheri legitur, *Digitorum mutus*; & ad oram libri, *munitus*. Quaecunque autem lectio constituaratur, certum est, si aliquis Ioannes Diaconus auctor sit hujus commentitij Edicti, eum omnino alium esse a duobus illis Diaconis quos recensui, cum formula ista privilegij longè sit illis antiquior. Fortasse Ioanni Subdiacono, qui erat unus è Legatis Pauli Papae, non absurdè tribui poterit. Vel si ad Ioannem Diaconum alterum referatur, transcripsisse potiùs in membranas aureis literis, ut Caroli Calvi liberalitatem provocaret, quam de novo finxisse dicendus est. Sanè cum jura omnia qua Regibus reliqua erant Carolus remisit, ut docuit Eutropius; & Ioannes VIII. scribat eum *omne jus*

potestatis antiquitas attributum Ecclesiae Romanae capitulariter renovasse, hanc donationem tunc Carolo objectam videtur respexisse. Quidquid sit de nomine auctoris, satis constat de origine hujus commenti. Vnde refelli potest quod ab Othone III. affingitur Pontificibus; eos, postquam Ecclesiae suae bona profligassent, Imperij provincias ad se traxisse, commentitiis Constantini & Caroli Calvi donationibus. Quae expostulatio omnino aliena est à veritate rei. Nullus enim Pontificum Imperij jura invasit, qua illis à Pippino, Carolo, & Ludovico collata sunt; etsi Otho has liberalitates diffimulet. Quinimo nullus illorum reditus suos dilapidavit; eo praecipuè tempore quo donatio ista emerit in lucem. Tunc enim de acquirendo rerum dominio veris Principum largitionibus, non autem de usurpando, cogitabant. Sed narrationem illam arte quadam concinnatam oportuit, ut tot provincias à Regibus Francorum collatas, & ab Othone avo suo confirmatas, per injuriam Otho III. abduceret, relicti tantum octo Comitatus specie liberalitatis, quam in gratiam Silvestri II. magistri quondam sui, & his alienationibus conventis, exereret. Ceterum Nicolaus primus, Anastasius Bibliothecarius, & alij antiqui scriptores à mentione hujus donationis abstinerunt: quia cum Regum Francie privilegia illis sufficerent, nolebant Edicti commentitio niti.

CAPVT XIII.
Synopsis.

- I. De dispensationibus agendum, quibus juri canonico derogatur. Quo sensu usurpetur vox illa apud Iureconsultos, & in sacris scripturis. In jure canonico sumitur pro venia legis. A Graecis manavit hac dispensationis significatio, qui eam vocant *diakosmia*, cujus vocis usus varij. Varia quoque dispensationis nomina.
- II. Discrimen veterum dispensationum & recentiorum. Ille post canones infractus, iste ne infringantur concessa. Indulgentia criminis & poenae canonica Clericis & laicis aliquando concedebatur. *diakosmia* apud Eulogium, pro penitentiae & communionis beneficio post lapsum. quod Innocentius misericordiae nomine expressit.
- III. Remissio poenae canonica ad arbitrium Episcopi, erga Clericos vel laicos, qui aliquando ob poenae duritiem ad paganos desciebant. Differentia in eo capite Episcoporum & judicium, è Photio.
- IV. Clericis & Episcopis per vitium ordinatis, vel haeretica communione infectis, venia etiam datur; sed à synodis tantum; aut à Summo Pontifice. De Clericis Arrianorum communionem amplexis responsum Athanasij.